

אין עומדין פרק חמישי ברכות

לב.

עין משפט
נר מצוה

בג א מ"א פ"א מהלכות
תפלה הלכה ז:

תורה אור השלם

1. ביום ההוא נאם
אסף הצלעה והנהיגה
אספה ואשר רתעה:
2. מכזה ד
3. כיצור הזה לא אוכל
לעשות לכם בית ישראל
נאם ה' הזה כחמר ביד
היצור נא אהם ביד י
ישראל:
4. ימיהו ה'
ונתתי לכם בחדש
רווח חודשה אתם בקרבכם
והסרתיו את לב האבן
מבשרכם ונתתי לכם לב
בשר:
5. ואת רוחי אתם בקרבכם
ונשיתיו את אשר בחקי
תכלו ומשפטי תשמרו
והייתם:
6. ויצעק העם אל משה
וחתפל משה אל ה'
ותשע תהא:

- במדבר יא ב
6. אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר
דִּבֶּר מֹשֶׁה אֶל כָּל יִשְׂרָאֵל
בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן בְּמִדְבַּר
בְּעֶרְבָה מֹל סוּף בֵּין פָּאָרָן
וּבֵין תַּפַּל וְלָבֵן וְחֻצְרַת וְדִי
זֻבָּה:
7. כְּמַרְעֵיתָם וַיִּשְׁבְּעוּ
שִׁבְעוּ וַיֵּרֶם לָקֶם עַל כֵּן
שִׁכְחוּנִי:
8. וַיֵּרֶם לִבְכֹּר וּשְׁכַחַת אֶת
יְיָ אֱלֹהֵיךְ הַמְצִיאֲךָ מֵאֶרֶץ
מִצְרַיִם מִבְּתֵי עֲבָדֶיךָ:

- דברים ח יד
9. בִּי אֲבִיאֲנוּ אֶל הָאָדָמָה
אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לְאֲבֹתַי וְזֶבֶת
חֶלֶב וְדָבַשׁ וְאָכַל וְשָׁבַע
וְדָשֵׁן וּפָנָה אֶל אֱלֹהִים
אֲחֵרִים וַעֲבָדוּם וְנֶאֱצָוּ
וַהֲפֹר אֶת בְּרִיתִי:

- דברים לא כ
10. וישמן ישרון ויבעט
שמונת עבית כי שית ויטש
עשהו ענבל צור
שעוה: דברים לב כ
11. והיא לא ידעה כי
אנכי נתתי לה הדגן
והתירוש והצמר וכל
הרבותי לה וזהב עשו
לבעל: והשע ב י
12. וידבר יי אל משה לך
וד כי שחת עמך אשר
העלתי מארץ מצרים:
שמות לב ז

13. הָרָף מִמֶּנִּי וְאֲשֵׁמִידם
וְאִמְחָה אֶת שְׁמִם מִתַּחַת
הַשָּׁמַיִם וְאֶעֱשֶׂה אוֹתָךְ לְגוֹי
עָצוּם וְרַב מִמֶּנּוּ:
דברים ט יד
14. וְעַתָּה הִנֵּיחָה לִי יֵחִיר
אֲפִי בָהֶם וְאֶכְלֶם וְאֶעֱשֶׂה
אוֹתָךְ לְגוֹי גָּדוֹל:

- שמות לב
 15. וַיַּחַל מֹשֶׁה אֶת פִּי יְיָ
 אֲלֵהוּ וַיֹּאמֶר לִמּוֹ יִיחָרָה
 אִפְּךָ בְּעַמּוֹךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתָ
 מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּכַח גָּדוֹל
 וּבְיָד חֲזָקָה: שְׁמוֹת לֵב יֵא
 16. אִישׁ כִּי יִדְרֶנָּה לֵּי
 אֲשֶׁר הִשְׁבַּע שְׁבַעָה לֵּאמֹר
 אֲסֹר עַל נַפְשׁוֹ לֵב יֵא
 דְּבָרוֹ כְּכֹל הַיֵּצֵא מִפִּי
 יַעֲשֶׂה: כְּמֹדֵר ל ג
 17. וְעָתָה וָאֵם אִין מִתְּנִי כֹא
 מִסְפָּרִי אֲשֶׁר כְּתוּב:

- שמות לב לב
18. וְכִּי לֵאמֹרָם לַיִּצְחָק
וּלְיִשְׂרָאֵל עֲבִידֶיךָ אֲשֶׁר
נִשְׁבַּעְתָּ לָהֶם בְּךָ וּתְדַבֵּר
אֲלֵהֶם אִרְבֵּה אֶת יְרֻעֶם
כְּבֹכֹבֵי הַשָּׁמַיִם וְכָל הָאָרֶץ
הַזֹּאת אֲשֶׁר אִמַּרְתִּי אֲתֵן
לְיְרֻעֶם וְנָחֲלוּ לְעַלְמִם:
שמות לב יג
19. מִבְּלִתִּי יִכְלֹת יי
לְהֵיבֵא אֶת הָעָם הַזֶּה אֵל
הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לָהֶם
וַיִּשְׁחָטם בַּמֶּדְבָּר:

- במדבר יד טז
יד כא 22. ואתחנן אל יי
ת ידך החזקה אשר מי אל
בה אשר בעבר הירדן ההר

שהוא חייתית בדבריו עד כאן היא הדרשה שנאמרה בזה הפסוק ופירושה אנו מכבירין דע כי שהיו והיכולת מהי שהיו וזמי שהיו הי' העולמים שלא יתנו שנותיו יא אפשר שלא יהיה יכול וזה הדבר א"ע שהיו שאריו מקומי וזה שהיו הולמים וסיים בזכר החיים ואמר כי אנו בעל כרחנו קיימתי לו היכולת מפני שהיו הי' העולמים ובעת שאמר הי' ולפי שידע הקב"ה כי אנו חכם ומשכיל את העם כמבשר ואינו מכשכש לעיניהן את ארץ צננון האמות בעד ועתה לו ואמר ללחמך כדברך ואמר כי הוא לא יוכל ואלו הי' את הדרש לביא שבוודאי אילו השמידם לעם וי' וקיים הי' וזנה בשביל עתירת הנביא בעד העם וזו האמות כי יש להקב"ה לעלמן ונתבאר להם שהיו הי' וקיים וזכר הנתיים כי הקב"ה יתלה שמו כי בעצמו וליפוך יא רמזנו ואולם כי אני אומר שאמר כדבר הכיף לו ודרשיו וזה הנתיים מאז וסויניע הנתיים ללחמך ולפרשלו לא ראיתי אדם שקיבדתי לו תחזוקו וזה הפירושי הי' שמו: כדרי

פה הזולעה והנדחה אקצזה ואשר הרעותי אני גרמתי להם שצדדתי יצר הרע: **אנלמה** שטע
ש צדוק הוא לתקן יצרנו ולהסיר יצר הרע ממנו: **נחמוטעו**. רבלינו במשפט אצל עכשוי יש
הרע: **העית**. לשון זריקה כמו כמטחוי קשת (בראשית כב): **אין ארי נוסה**. שמה ומשתגע ומוזיק:
ממיי חטאים הרעים. זני מתגרמין למיניהו לזוהי (בראשית ו): **הרץ ממני**. הראהו שיש כח

דכתיב ¹ ויאשר הרעותי: ⁽⁶⁾ אמר רבי חמא ברבי חנינא אלמלא שלש מקראות הללו נתמוטטו רגליהם של שונאי ישראל חד דכתיב ואשר הרעותי וחד דכתיב ² הנה כחומר ביד היוצר כן אתם בידי בית ישראל וחד דכתיב ³ והסירותי את לב האבן מבשרכם ונתתי לכם לב בשר רב פלא אמר מהבא ⁴ ואת רוחי אתן בקרבכם ועשיתי את אשר בחקי תלכו ואמר רבי אלעזר משה הטיח דברים כלפי מעלה שנאמר ⁵ ויתפלל משה אל ה' אל תקרי אל ה' אלא על ה' שכן דבי רבי אליעזר בן יעקב ⁽⁷⁾ קורין לאלפין ⁽⁶⁾ עיינין ולעיינין אלפין דבי רבי ינאי אמרי מהבא ⁽⁶⁾ ודי זהב מאי ודי זהב אמרי ⁽⁷⁾ דבי ר' ינאי כך אמר משה לפני הקב"ה רבונו של עולם בשביל כסף וזהב שהשפעת להם לישראל עד שאמרו די הוא גרם שעשו את העגל אמרי דבי ר' ינאי אין ארי נזהם מתוך קופה של תבן אלא מתוך קופה של בשר אמר רבי אושעיא משל לאדם שהיתה לו פרה כחושה ובעלת אברים האכילה כרשינין והיתה מבעטת בו אמר לה מי גרם לך שתהא מבעטת בי אלא כרשינין שהאכלתיו וסמו רבי חייא בר אבא אמר ר' יוחנן משל לאדם אחד שהיה לו בה הרחיצו וסמו והאכילו והשקהו ותלה לו יחס על צוארו והושיבו וכל פהם של ציפורים ויונים ויונה ויונה דבי ינאי ויחמי אמר רב אסא רביה

זו דאמרי איניש מלי כריסה זני בישי שנאמר ⁷ כמרעיתם וישבעו שבעו
נחמן אמר מהכא ⁸ ורם לבבך ושכחת את ה' ורבנן אמרי מהכא ⁹ ואכל
ימא מהכא ¹⁰ וישמן ישרון ויבעט אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי
הוא והודה לו למשה שנאמר ¹¹ וכסף הרביתי ¹² להם וזה עשו לבעל;
זי לך רד אמר רבי אלעזר אמר לו הקדוש ב"ה למשה משה רד מגדולתך
בילי ישראל ועכשיו ישראל חטאו ¹³ אתה למה לי מיד תשש כחו של משה
אמר ¹⁴ הרף ממני ואשמידם אמר משה דבר זה תלוי בי מיד עמד ונתחזק
ד ¹⁵ שכעס על בנו והיה מכהו מכה גדולה והיה אוהבו וישב לפניו ומתירא
מלא אוהבי זה שיושב לפני הרגתיך אמר דבר זה תלוי בי מיד עמד
אפי בהם ואכלם ואעשה אותך לגוי גדול וגו' אמר רבי אבהו אלמלא מקרא
שתפסו משה להקדוש ברוך הוא כאדם שהוא תופס את חבירו בבגדו
זין אני מניחך עד שתמחול ותסלח להם: ¹⁶ ואעשה אותך לגוי גדול וגו'
פני הקדוש ב"ה רבונו של עולם ומה כסא של שלש רגלים אינו יכול
א של רגל אחד על אחת כמה וכמה ולא עוד אלא שיש בו כושת פנים
ס שהעמיד עליהם בקש גדולה לעצמו ולא בקש עליהם רחמים: ¹⁷ ויחל
ס ¹⁸ מלמד שעמד משה בתפלה לפני הקדוש ברוך הוא עד שהחלהו ¹⁹ ורבא
הא ויחל וכתוב התם ²⁰ לא יחל דברו ²¹ ואמר מר הוא אינו מיחל אבל
מלמד שמסר עצמו למיתה עליהם שנאמר ²² ואם אין מחנינא מספרד

למד שהחלה עליהם מדת רחמים ורבנן אמרי מלמד שאמר משה לפני מעשות כדבר הזה ויחל משה את פני ה' תניא רבי אליעזר הגדול אומר לפני הקדוש ברוך הוא עד שאחותו אחילו¹⁹ מאי אחילו אמר רבי אליעזר ימות אמר אביי אשתא דגרמי¹⁸ זכור לאברהם ליצחק ולישראל עבדיך אשר רבי אליעזר אמר משה לפני הקדוש ב"ה רבוננו של עולם אלמלא שנבעת ר' כשם ששמים וארץ בטלים כך שבועתך בטלה ועכשיו שנשבעת להם י וקיים לעולם ולעולמי ועולמים כך שבועתך קיימת לעולם ולעולמי עולמים: וכוכבי השמים וכל הארץ הזאת אשר אמרתי האי אשר אמרתי אשר אמרת כאן דברי תלמיד מכאן ואילך דברי הרב ורבי שמואל בר נחמני אמר אלו מר משה לפני הקדוש ברוך הוא רבוננו של עולם דברים שאמרת לי לך אמור רתי להם בשמך עכשיו מה אני אומר להם: ¹⁹מבלתי יכולת ה' יכול ה' מיבעי זה לפני הקב"ה רבש"ע עכשיו יאמרו אומות העולם תשש כחו כנקבה למשה והלא כבר ראו נסים וגבורות שעשית לי להם על הים אמר לפניו לומר למלך אחד יכול לעמוד לשלשים ואחד מלכים אינו יכול לעמוד ברוך הוא והודה לו למשה שנאמר ²⁰ויאמר ה' סלחתי כדברך תני דבי רבי לומר כן אשרי תלמיד שרבו מודה לו ²¹ואולם חי אני אמר רבא אמר רב יצחק משה משה החייתיני בדברך: ²²דרש רבי שמלאי *לעולם יסדר אדם שבתו מן ממושה דכתיב ²³ואתחנן אל ה' בעת ההיא וכתיב ²⁴ה' אלהים אתה החלות ירך החזקה אשר מי אל בשמים ובארץ אשר יעשה כמעשיך וכגבורותיך וכתיב הארץ הטובה וגו': (סימן מעשי"ם צדק"ה קרב"ן כה"ן תעני"ת מנע"ל ברו"ה):

אמר

שנאי פירשטע אדער עז וביארוח טעמיה ביאור פאר שוה לענין הכבוד וטסברא איהו אנן מצינין המטמרה אלל אלל כדגרסי' בגמ' פארשן נאמר פירושם (מבטרי) ז' מבטלי יוכלה ה' יכול ה' ביבעי אלי אמה ה' אלעזר אמר משה לפני הקה"ה בנשי אביו עשוי אומר משה העולם חשש [בחן] כבודו ואין בו כח להחליט אפילו לו כי ערמוס והלא כבר אנו ידועים ונבחרים ששפיעו על היו אפילו רבנו של יוסף אומר לפניו יחול כבודו לעמוד לפניו א"י (מלך) [מלכים] אינו יכול לעמוד אלא ר' יוחנן פשוט הקה"ה הורה משה שאנ' (שם) ויארם ה' סלחתי בך חנה אבד ר' ישעאלא כדבריו עתידין אומות העולם לומר אשר תלמיד שרבו משהו לו ואולם אין אנו אברא אלא א"י ויחולתו אנו נבצאים לל מרותו וכן מתורושי של הקה"ה שני מרות עצמו גדולתו שאני חליפין ממנו כלל כי הכח ויחולתו אנו נבצאים אלל כדכתיב' כי חיוק מן הכבוד והיינו כבוד רומטנ (דברים יב) כי אשאל אל ששים יד ואמרותי ויני לעיל פתח ב מעמשה המהגילא אומר הקה"ה להשיגים לאומי נשג הבניא עליו השלום בחפלה בעדס אומר בכלל רבני מבטלי יכול יאמרם עליו כי צדקו ידיו והשם כחו ואינו יכול לעמוד נשג בניו וליפין קבל משה

מסורת הש"ס

- (א) [סוכה: כז: ע"א]
 (ב) [מגילה: כד: א] (ג) [יומא: פ:]
 (ד) [סנהדרין: קכ.] (ה) [ז"ל לה:
 (ו) [אולי ז"ל ורבנן] (ז) [ז"ל]
 (ח) [סנהדרין וכו'] בלוקוס נדריש עז:
 (ט) [והוא נכון כדליתא נדריש עז:
 (י) [וב"ב קכ: וע' תוספות בכורות
 (יא) [לג. ד"ה מפריין] (יב) [חגיגה י:
 (יג) [רבנן יצחק אמר מלמד כו'
 (יד) [כ"ל וכו'] בלוקוס וע"ה
 (טו) [סנהדרין וכו'] גיטין ע"ה
 (טז) [ע"ז יז. ד.] (יז) [ע"ז ע"ה
 (יח) [ע"ז יז. ג.] (יט) [בבב"ב לתמוח,

הגהות הב"ח

- (ה) גמ' קורין נלפסין.
 (ו) קרי פריס' פ' קורל
 עומד דהיינו דנש' א' אבול
 מנפלה אסורא איכא ע"ד'
 כ"ד ע"ב: (ז) שם ועכשו
 יסרלל תטא' (ח) אלה' נש'
 מ"ח"מ יוצ' ס"א למה
 לך דהילכ: (א) שם משל
 למלך ב"ו שכתב: (ד) שם
 אלוה' נלמנל שפנד
 שפנד (ה) מ"ח"מ א"ש
 מלנל שחפפלל מ"ש
 שפנד שחלה אבוי אמר
 שפנד שחלה להקב"ה:
 (פ) שם דרבי תלמיד הן
 אלה:

לעזי רע"י

אנוי"ר. להפציר, להטריד.
מוליי"ר [מלויי"ד].
קדחת.

מוסף רש"י

אֶלְמָלָא שֶׁלֹּשׁ מִקְרָאֹת
הַלְלוּ. הַמַּעֲדִיף שְׁמוֹת
הַלְלוּ. בְּרוּךְ הוּא וְזָכוּן לְהַשְׁכֵּת
(סוכה ב.). לְעוֹלָם יִסְדֵּר
אִיִּם שֶׁבָּחוּ שֶׁל הַקֶּבֶד׃
וְאַחֲרָיו שֶׁל תַּפְלָל. שֶׁלֹּשׁ
בְּרִיּוֹת רַחֲמֹנוּ, אֲנִי
וְגִזְיוֹתַי וְקִדְשָׁתְךָ הַשֵּׁם, וְאֶחָד
בֵּינָן תַּפְלָא אֱלֹהִים שָׂמָּה. וְאֶחָד
כִּי נִשְׁאָר בְּרִיּוֹת שֶׁל דְּבָרֵי
מַחֲנֶה וּתְפִלָּה (ע"ז ד) וְלִפְנֵיךְ
הִקְדִּינוּ חֲמִשִּׁים פְּסוּקֵי זִמְרָה,
שֶׁלֹּשׁ לָהּ וְכָל הַמַּעֲמוּרִים
הַזֵּה וְשִׁנְאֵתָהּ, לְפִי שֶׁ
שָׂמָּה שֶׁל הַקֶּבֶד׃ וְאַחֲרָיו
עוֹמְדִים לְפָנֶיךָ (סוכה ע"ד)

רבינו חננאל

מִזֵּן שָׂחָזוּ הַקֶּבֶד ה' וְהַדּוֹד
לִמְשֵׁה. פִּירוּשׁ, הַחֲזִיר לֹא
טוֹבָה שֶׁבָּרֵךְ מִשֶּׁיֵּשׁ אֲמוֹתָם
הַעֲלֹם הֵיוּ עֲתִידִים לִדְבֹר,
וְאִמֵּר לִי לִסְתִּי לָהֶם, כִּי
רָדִי כִּדְבָרְךָ שֶׁלֹּא אֶמְצֵא
לְדַבֵּר. וְאוֹלֵךְ חֵי אֲנִי. אִמֵּר
לִי יִצְחָק אִמֵּר לִי הַחֲבִיר
לִמְשֵׁה הַחֲיִיתִנִּי בְּדַבְרֶיךָ.
פִּירוּשׁ, אִמֵּר לִי הַקֶּבֶד
כִּימָּה בָּמָה שֶׁרִבֵּר לִפְנֵי
סִלְחָתִי יִשְׂרָאֵל הַחֲיִיתִנִּי,
כְּלוֹמַר עֲתִידִי אֲמוֹתָם
לִדְבֹר חֵי אֲנִי בְּהַפְלִי לִי
מִלְכִּים וְאֶעֱמִיד הַשֶּׁמֶשׁ
וְהַיּוֹד, וְאִי מֵאֵל כְּבוֹדִי אֶת
כָּל הָאָרֶץ, וְדֹשׁ וְאוֹלֵם חֵי
אֲנִי וְיִמְלֵא כְבוֹדִי אֶת כָּל
הָאָרֶץ.

רבי ג'סים גאון

ואולם חי אני אמר לו הקב"ה למשה משה החייתיני בדברך. זה הדבר קשה היה בפני התלמידים והיו מלעזים בו עלינו החולקין על דברי רבותינו ז"ל ואמנם כי פשוטו של זה הדבר נראה שאינו מתקבל על הדעת שמשתבשין בה ואני ברחמי

שמיא פירשטיה פירוש צת
הקב"ה רבש"ע עכשיו יא
ננסים וגבורות עשיתי על
אינו יכול לעמוד אמר ר'
דבריר עתידין אומות ור'
מדות מן מדינות של הק
בכסברא יש לו חיזוק מן ו
אומות המגלים ואמר הק
אומות עליו כי קצרה יד
האומות ואמרם שאין לו
זוכה הנביא לשבח בבבלי
לילה רבנן החייתין דבריר